

# LA RENAXENSA

15 de Novembre.

## DISCURS DE D. VÍCTOR BALAGUER

À LA ACADEMIA DE LA HISTORIA (\*)

### ESTUDI.

El Tothom ha experimentat l'amarguíssim sentiment de la desilusió en coses prèvia y eccesivament ponderadas, y tothom haurá pogut observar que 'l desensís conduheix á l'acrimonia, y ésta á la injusticia de negar ó posar taras á las boniquesas que, sense l'anticipada ponderació, hauriam trobadas evidents.

Eix fenomen psíquich-universal no 's reproduhí segurament en ningú respecte al discurs ab que D. Víctor Balaguer feu memorable sa recepció en l'Academia de la Historia. La enhorabona que despertá, y viva segueix encara, res tingué de mesquina, res d'artificiosa y esforsada. Fou y es la enhorabona de la materna Pátria festejada per la Pátria general. Fou l'alegría d'Espanya, convencentse, una vegada més, de que Catalunya es de grat hispana, com seria de grat ibérica, pero que no es ni ha d'ésser may resignadament feudataria de Castella, ja que 'l bon Dèu no l'ha feta merexedora de vilipendi semblant, sinó que de germanal afecte l'ha criada digna.

La realitat de lo molt que val lo treball objecte d'estas ratllas com document histórich, com model de virilitat artística y com acabada síntesis de la veritable significació

(\*) Llegit en 10 d'octubre de 1875.



política del renaxement catalá, eccedí las més rioleras, las més afalagadoras esperansas. Y conti l' anyorat Mestre que no debian aquestas ésser pocas; conti que, sapigut que la seva disertació académica debia versar sobre la historia y significats de la moderna renaxensa literaria de Catalunya, l' ansietat era tanta com la confiança mateixa en la bondat de la empresa.

¿Y he d' ésser jo qui, després de l' autorizada crítica de Madrid y de tot arreu, (menció especial de la d' aquesta ciutat), vinga á deshora á celebrar l' acabada obra de nostre compatrici, interpretant los desitjos de la Redacció de LA RENAXENSA? — Pera lograrho, necessitaria jo rehunir los dons de historiador y poeta, de pensador y d' home práctic qu' en lo discurs de D. Víctor Balaguer se manifestan y s' armonisan desde 'ls primers als darrers mots. No he de incorre en falsa modestia (perfecte equivalent de la vanitat), afirmant no possehexo ni sombra de las indicadas qualitats, mes sí asseguro que 'm resultan tan migradas avuy com la caseta d' un menestral al costat dels palaus sumtuosos. Servéxim d' excusa 'l caràcter del Estudi que passo á comensar.

La més poderosa ó las més poderosas rahons del aculliment donat á la obra que m' ocupa, se troban en aquella xardorosa vida interna que la anima; en aquell coratje que may la abandona ni flaqueja, á despit de crexents y multiplicadas dificultats; en aquell entusiasme que ni 's refreda ab las eczigencias de la investigació, ni s' estrema ab lo perillós afany de produhir efecte. Lo discurs del Sr. Balaguer es historia que con mou y fa bátrer depressa 'l cor, servant íntegra y clara la inteligencia de qui l' admira; y es crítica que ilustra l' enteniment, sense causar aquell desfici y aquell aburriment final que ocasiona, en la majoría dels lectors, la crítica histórica y literaria predisposta á raciocinar fredament en tot, com si la misió del crítich fos la del hivern, qu' escruxeix y despulla la naturalesa.

Ja desde la primería, y rendit justíssim y llohable tribut á la memoria del erudit autor de la *Historia dels falsos cronicons* y del *Ensaig sobre 'ls apellidos castellans*, D. Joseph Godoy Alcántara, — predecessor, en l' Academia, del Sr. Balaguer, — aparexen lo bon sentir y la justesa del rahonament, al ficar



la verdadera y generosa acepció de las paraulas «*patria catalana*,» no menos que al consignar lo desitj de que, amplificantse las miras del sabi Bisbe de Astorga, Torres Amat, s'escriga la historia complerta de nostra literatura. «Llavoras caurán per sa base 'ls errors en que alguns han «incorregut y que homes eminentes, per altra part, han «propagat, suposant á Catalunya sóls un reflêx de la Provença, y fentla viure únicament de la llum prestada per «la literatura franco-provensal» (1).

Tals son las espressivas frases, tal la idea que, junta á l' anteriorment indicada, constituhexen lo fonament, ensemps que punts de partida, de la inspirada y ben rublerta disertació: unitat y generalitat del idioma catalá dins la varietat de territoris catalans y catalanisats; independència nativa del idioma de Catalunya, conservada en sa crexensa y proclamada, respectant los efectes del temps, en son renaxement actual.

Pera demostrar la primera, pera evidenciar l' antiguitat de nostra parla, dexém apart las més fundadas presuncions, y recordem que 'ls invasors romans hagueren de reconexe, al dominarnos, dos llenguatjes vivents á Catalunya: lo dels pobladors indígenas, y lo dels grech-catalans ó antichs colonisadors, per més que tractessen d' ofegar un

---

(1) La Revista Catalana «*Lo Gay Saber*» publicá traduhida la important obra del malaguanyat escriptor francés M. Camboliu que cita lo Sr. Balaguer en la 3.<sup>a</sup> nota á son discurs. En dita obra (*Ensaig sobre la historia de la literatura catalana*), y ab una imparcialitat que s' alaba ella mateixa, demostra aquell ilustrat crítich la sancera originalitat de nostra literatura, vindicantla del dictat de «simple apéndice» de la literatura provensal, corroborant la mateixa asserció de Nostradamus y de Torres Amat.

Los francesos que han sostingut y sostenen lo contrari, portats d' estremós patriotisme, y 'ls espanyols, (¡alguns catalans inclosos!) que 's fan eco de semblant parer, apart de que no poden aduhir probas filológicas concluyents, oblidan, prenentho de lluny, que si 'ls catalans en los primitius temps de la Reconquista hagueren de rebre las influencias del llenguatje ultra-pirenáich, aquest llenguatje era 'l romá vulgar ó vulgarisat. Oblidan que, constituhit després lo Comtat de Barcelona, l' idioma catalá aná reformantse com tots los neo-llatins, crexent en aquella vida propia que ni en los temps més remots havia dexat de tenir, é influhint, més aviat que rebent influencia, en lo provensal, ja desde 'ls segles x y xi, com, ab documents irrecusables, ho demostran escriptors de ben distinta procedencia. No parlem de més endavant per no anticipar apreciacions.



y altre, ençegats per l'esperit d'unificació sempre antitètica del de vera unitat, com antitètica es la forsa del bon grat y de la llibertat la llicencia.

Pera compendre las succesivas y naturals corrents que hagueren de modificar y refer la parla catalana, basta la més lleugera noticia de historia general de la Península; bastà haver sentit parlar de las duas invasions gòtica y musulmana que, intensas com á tot arreu, si bè no tan trascendentals y durables en llurs efectes com en altres èndrets, sufri Catalunya.

No fòra possible, sens allargar desmesuradament aquest Estudi, aprèciar las várias qüestions que á la definitiva constitució del idioma catalá y á sas immediatas conseqüencias se referexen. En lo discurs del Sr. Balaguer s'apuntan las més culminants, afirmantse qu' en lo segle IX ja no 'ns queda rastre de gramátichs, retórichs y didáctichs de la Grecia y del Laci; que, bèn singularisada ó no la llengua catalana en la centuria octava, ja s'ofereix vigorosa, forta y, sobre tot, original.

Poch insisteix lo nou académich numerari en la que, ab rahó, califica d'«árdua tarea» d'aquilatar la veritat sobre l'aparició, naturalesa propia y definida del llenguatge dels trovadors, y sobre si fou tal, que considerarse puga deslli-gat ó independent del parlar de la gent del poble. Deferint á la opinió d'un dels primers y més justament reputats mestres de la literatura catalana, (també de la castellana), D. Manuel Milá y Fontanals, judica que alashoras, á similitut de lo que avuy succeheix, la major cultura y elevació de pensament dels poetas hagué de conduhirlos á triar, depurar y modificar paraulas y modismes. Completant la semblansa d'aquells temps ab los d'ara, y ampliantla á favor dels primers, no crech jo aventurat afirmar que'l llenguatge poétich hagué d'anarse augmentant ab variats neologismes; que la impropietat, la rudesia y lo qu' avuy ne diriam casuisme del llenguatge parlat, hagueren de ferlos indispensables ó molt convenientes. Mes ni las modificacions y locucions novas degueren ésser tantas que constituhissen casa apart del poble (1), ni es de presumir que aquest no rebés, dejorn ó tart y comensant per las més

---

(1) Prenem aquest vocable en sòn més ample sentit.



elevadas classes socials, influencias del modo y forma del trovar definitivament sensibles y apreciablcs.

Lo distingit académich, desitjós d' aclarir passadas confusions, entra de plé á plé en son treball, dividint la historia de la literatura catalana en tres grans épocas: «la *época provensal* (1), qu' alcansa fins al segle XII y principis del «següent, es á dir, desde sòn orígen y naxement fins á la «guerra dels albigenses y consegüent espulsió dels trovadors del Mitjdia de la Fransa: la *época catalana*, que comensa en lo segle XIII ab D. Jaume 'l Conquistador; y la «*época valentina*, ab la qual va á fundirse la catalana y que «comensa en lo segle XV ab Ausias March, á qui ab vera «propietat pot anomenarse 'l Petrarca valentí.»

En la primera, comprensiva dels segles IX, X, XI y XII, la parla catalana 's troba encara en infancia, mes sa formació 's mostra, si lenta y paulatina, indubitable en los documents llatins. Lo catalá es introduhit á la Provensa per nostre Comte Berenguer III lo Gran (2); com ponsella, al fer-se jove la primavera, comensa per mostrar entre fulla y fulla de son vert cálzer los encesos colors de las amagadas, y acaba per ésser flor badada ab que encara avuy delectarse poden nostres sentits. L' idioma, que com qui diu s' acaba d' emancipar, va ab lo gran monarca catalá y sos acompanyants á ferse agradós á la bella, á la paridisiaca *Provincia* romana; Tolosa y Barcelona intiman com duas germanas que hajan compartit las matexas alegrías y recíprocament s' hajan aconduhit en sas dolensas. Tan gran estimació no será efímera com los encapritxaments: son massa forts los llazos que unexen las duas amigas. «Ningú «en aquellas encontradas, que debian ésser Fransa més «tart, ningú 's recordava de la monarquía franca del Nort «y tots miravan els francesos com á gent inculta y bárbara... Axis res te d' estranyar que un trovador provensal,

---

(1) Als qui estranyar podrian que, després de lo dit, califiqui 'l senyor Balaguer de «*provensal*» la primera época, crech del cas respondre valentme de las matexas espresions que més endavant se llegexen en lo discurs, que la rahó de semblant calificatiu es l' haver sigut en l' hermos sol ó terra de Provensa hont florí y tingué sa cort la literatura romana.

(2) Confirmada queda l' asserció de la nota anterior.



«al comens del segle XIII, preguntés, sabedor de la contesta  
«que debian donarli:

«Monjes, digats, segons vostre sciencia,  
«cal valon mais, catalan ó francés.»

Llavoras, y després que l' enllás del Comte Berenguer III ab Na Dolsa vè com á santificar las tendras afeccions de catalans y provensals, s' inaugura una época d' incomparable gloria. A sa descripció dedica 'l senyor Balaguer lo més florit de son talent poderós. En la impossibilitat de traslladar planas enteras, vessants de riquesa històrica y de oratoria magnificencia, traduhiré lo més culminant, atesa la principal mira del discurs:

«La lira provensal, com en altre temps la grega, cantá  
«l' himne de las glorias alcansadas sobre la barbarie; s'  
«inspirá en la ferma resistensia oferta pèls pobles del Mitj-  
«dia als reys carlovingis, y també en las lluytas terribles  
«ab los alarbs d' Espanya; y prest templant la energia varo-  
«nil de son accent en sos cants de guerra ab las dolsas  
«modulacions de sa artificiosa rima en sos cantars d' amors,  
«aná de poble en poble, de festa en festa y de castell en  
«castell, embellintho tot ab sòn contacte, com aquella fada  
«misteriosa de las llegendas que, á cada pas que donava,  
«veya brotar flors de sas petjadas. L' art del músich vingué  
«á donar forsa al cant del trovador, músich també las més  
«de las vegadas, y 'ls jochs, momerías y dansas dels joglars  
«qu' acompanyavan als més renomats trovadors, servian,  
«en certa manera, com d' aparato escénich á las *Cançons*,  
«als *Sirventesis* y á las *Novas*. Los qu' han historiat aquell  
«período de nostra historia, no han pogut menos de notar  
«qu' aquesta estreta unió de la poesia ab la música, contri-  
«buhí, tan essencialment com la matexa diversitat d' asum-  
«tos, á la introducció d' aquellas distintas formas tan ricas,  
«tan sabias y tan animadas y brillants, que fan sobressur-  
«tir y ressaltar, entre totas las poesías, las poesías dels  
«trovadors provensals.

«A Guillem de Poitiers, á qui ab poch acertada crítica  
«s' ha calificat de primer dels trovadors, succeheix tota  
«una série y tota una via láctea de poetas, als quals donan  
«manifesta protecció los Comtes Ramon Berenguer de Bar-  
«celona y Dolça de Provensa. . . . .  
«Desde llavoras fou peculiar á las duas comarcas lo conreu



«de las letras, y 'l moviment literari s' estengué, nó desde «'l Loire als Pirineus, com dihen, en general, los autors «francesos, sinó desde 'l Loire fins al Ebro, fins á ensopegar «ab la frontera dels alarbs.»

Tal es un dels quadros en que D. Víctor Balaguer anima y vigorisa tot un segle literari. Ni son menos calentas las pinzelladas, ni menos ardidias las ideas, ni menos naturals y gráficas las imatjes al parangonar la civilisació cristiana del Mitjorn ab la guerrera del Nort. Se 'm figura, al llegir exos pasatjes del discurs, veure á la primera abrassada á la matexa creu de Jesús y á la segona blandint la matexa massa d' Atila. Ni decau la inspiració del historiador poeta al ressenyar la missió política de la Casa de Barcelona, afermant la independencia y las llibertats de la Provensa, renascuda á nova vida y transfigurant sos municipis en municipis catalans; ni al celebrar la envejable condició social dels enginyats trovadors, tractats de igual á igual per nobles y barons, dignataris en palaus, concellers de prínceps y algun cop rivals en amors dels matexos monarcas; ni al descriure las certas y las llegendarias resultas del sentiment d' adoració á la dona, portat á un grau d' insólita y á voltas repugnant sublimitat.

Mes arriba la diada funesta en que aquella nacionalitat meridional, plahenta com lo cel y 'ls jardins de sas frescas valls, no imposada ab lo ferro, als cops de ferro d' un Simon de Monfort desapareix. Mor lo rey Pere II d' Aragó (1) en la batalla de Muret, mes la literatura provensal, fidel á la musa de la Pátria, vè á refugiarse á Aragó y Catalunya, hont no trigarà en traure novella florida, mercés á la protecció dels monarcas catalans-aragonesos.

JOAQUIM RIERA Y BERTRAN.

(Continuará.)

(1) Pere I de Catalunya, anomenat lo Católich.



## ALGUNAS REFLEXIONS SOBRE 'L ARTICLE: «LOS BONOS HEREUS»

INSERTAT EN LO N.º 26 DE «LA RENAXENSA.»

Ja que la nostra cobdicia  
casi en tot sol dominar;  
per á que 's pnga saciar  
y esmenar tal impericia,  
obliguémla á ben obrar.

Perque es molt cert que *hi ha qüestions jurídicas de las que may se 'n parla prou*; me atrevesch á exposar algunas reflexions al sol objecte de ajudar, per poch que sia, á fixar un bon criteri en assunto de tanta trascendencia: si be que 'l ilustrat Autor de aquell article la tracta ab bon acert. No es, donchs, oposició lo que m' mou: al revés, es adhesió á aquellas sanas rahons y petita adició per á desterrar errors.

Fugint del perill en que á vegadas cauhen algunas Escuelas oposadas entre sí, ço es que mes cuyda cascuna de defensar sa opinió, que mirar imparcialment ahont está lo just ó equitatiu y acceptarho, vinga de ahont vinga; examino, en quant permeten mos escassos coneixements, la una part y la altra, fins á trobar lo que m' sembla mes raho-nable.

Per ço, partidari de la testamentifacció, ab tal que á ningú perjudiqui; considero 'ls drets y las obligacions dels pares y 'ls dels fills, y en quant se salvin uns y altres, regonech plena llibertat en lo testador, y desitjo combatre la abusiva costum de que sia hereu un fill, no mes que per ser lo mes gran.

Digas lo que s' vulga, la familia es la base de la Societat y en ella ha de haverhi un cap: eix es lo Pare. Est sistema patriarcal es la áncora ab que podém salvarn's en la tempestat social que tan sovint ens remou. Mes, es necessari que cada Pare s' convensi de que, además de la sagrada obligació de ensenyar al fill y filla seus que *lo que no vullas per á tú, no ho vullas per á ningú*; y per consegüent:



*fes als altres lo que voldrias que t'fessen;* ha de rebujar costums cegas al fer son testament; en son lloch, judicar imparcialment á tots sos fills y fillas, y resoldre lo reparto de sos bens segons resulti ser la conducta de cascun.

Haventhi mes de un fill ó filla, necessariament ha de succehir que, ó tots se han portat bé; ó que un ó una ha obrat millor que 'l altre. En lo primer cas, poden instituirse tots hereus, ó sia ferse parts iguals, com ho fa la Lley en un intestat: prova de que no es la Lley la que instituheix hereu al fill mes gran, sino que per ella, fills y fillas tots li son iguals. En lo segon cas han de ser desiguals las parts, ço es: instituhint hereu al fill ó á la filla que ha servit millor, y senyalant la part llegítima, ó poch mes á qui no ha cumplert prou, ó ha obrat mal: perque es injust que tant tinga 'l bo com lo dolent, y molt mes injust que est sia 'l hereu. Eixa injusticia desmoralisa molt: perque ocasiona las mes de las vegadas que 'l fill gran quant entén que, per haber nascut primer que 'ls altres, ha de ser 'l hereu; s'ensoperveix, no s'aplica á treballar y fracta ab indiferencia, sino pitjó, á sos germans y germanas y tal volta á son Pare y á sa Mare: y 'l fill sorter, extern ó cabaler pensa, que, per compte de interessars per la casa payral, mes li convé treballar en altra part y fer fortuna per á ell exclusiva.

-Convé, donchs, per tots medis fer entendre á la gent menys ilustrada:

-Que no hi ha Lley que fassi hereu al fill mes gran: ni que preferesqui 'l fill á la filla.

Y que 'ls Antichs Llegisladors foren tant savis, que deixáren en llibertat als Pares de, per á després de sa mort, distribuir sos bens en las proporcions que volguessen entre sos fills y sas fillas ó altras personas, y no posáren altra limitació que manar que la quarta part del total líquit que importi la herencia en lo dia de la mort de la persona testadora sia á favor de tots sos fills y fillas á ella sobrevivents, per á evitar pretericions irregulars, tal es la Llegislació vigent en Catalunya.

Sembla ser 'l esperit de ella que ningú millor que 'l cap de familia coneix los caràcters y 'ls fets de sos individus; per lo que li dona poder é imposa obligació de administrar respecte d'ells recta justicia. Per tant lo Pare y la Mare tenen



en sa ma'l premi y 'l càstich, y son responsables del ús que fan de eix poder y de las fatals conseqüències de una costum mal aplicada, ó de un amor inmerescut, ó de sa perjudicial debilitat en cedir á las sugestions de la cobdicia.

Així la opinió de que sempre se ha de instituir hereu al fill mes gran; com la de que tots los fills y las fillas son iguals y han de heretar junts, te cada una algunas rahons en pro y otras en contra, com se trova en casi todas las opinions humanes. Mes, es absurdo fixar una regla per á tots los casos, quant hi ha tanta diversitat en las familias, en sos individuos, en sa conducta, en sos bens y demés circunstancias. Per aixó en cada cas se han de pèndre totas en consideració, y examinadas y comparadas imparcialment, fins quant apareguen equilibradas, sembla que ha de preferirse la resolució que mes moralisa per regonéixer á cada hù lo que mereix.

Crech que eixas ideas han de ser imbuidas á las personas testadoras ignorants ó preocupadas, no sols per sos amichs llechs, si que especialment per los Lletrats y Funcionaris competents, puig que se 'ls ha delegat tal poder per á procurar la pau y la prosperitat dels individuos y de las familias, y de cap manera per aconsellar ni autorisar actes injustos ni perjudicials.

Ya pot la persona fer tot quant vulla: si obra be, n'traurá profit: mes si no compleix son deber; naixerán perjudicis mes ó menys grans y trascendentals, y es molt perillós que ella mateixa 'ls sofresqui, en càstich de sa culpa. Deu ho ha disposat així, y la experiencia ho demostra á cada moment, sens que pugua alterarho la mes refinada malicia. Aixó demostra continuament tant la Omnipotencia y la Justicia divinas, com la humana miseria y 'l neci orgull ab que usém del poder que Deu ens ha concedit. Donchs, puig que podém esmenar nostres errors, repetesch:

Ja que la nostra cobdicia  
casi en tot sol dominar;  
per á que s' pugua saciar  
y esmenar tal impericia,  
obliguémla á ben obrar.

JOAQUIM DE NEGRE Y CASES.



## BOSQUEIG HISTÓRICH

### DE LA PART QUE PRENGUÉREN EN LA LLUYTA GENERAL CONTRA LO FEUDALISME, EN LOS SEGLES XIII, XIV Y XV, LOS HOMENS Y UNIVERSITATS DE GELTRÚ, CUBELLAS Y VILANOVA.

(CONTINUACIÓ.)

A pesar de tot lo dit, apareix en data de 23 de Juliol de 1381 en Çaragoça. ó sia, regnant encare lo mateix Rey En «Pere lo Ceremoniós» altre privilegi en que se concedeix á «Bernat de Forciá camarlench del Sr. Rey y als homens de «las universitats dels dits Castells de Cubellas, Geltrú y «lloch de Vilanova, *dels quals era Senyor lo dit de Forciá,* «que lo dit lloch de Vilanova pogués tots anys tenir quinze «dias de fra, que habia de començar lo primer de Novem- «bre, ab las llibertats, franquesas y gracias acostumadas «en semblants privilegis.» Y axí mateix apareix altre pri- «vilegi de la mateixa data, per lo mateix arxiuer autorisada sa copia, en que, á intercessió de sa quarta y darrera mu- «ller dona Sybila de Forciá, «se concedeix á lo camarlench «del dit Rey y germá de la dita dona Sybila, Bernat de «Forciá, cavaller y als homens y universitats dels castells «de Cubellas, Geltrú y lloch de Vilanova de Cubellas, *dels «quals era Senyor dit Forciá,* que en lo mateix lloch de Vila- «nova se pogués tenir mercat en lo dimecres de cada set- «mana ab aquellas franquesas y gracias en semblant privi- «legi acostumadas posar.»

Y per desgracia, las enagenacions que aquestos privilegis suposan fetas, ho habian sigut en realitat per donació del Rey á son cunyat, dit Bernat de Forciá, donació que, segons dihuen nostres historiayres, juntament ab las de los llochs de Fuen rubia ó Font-rubí, S. Martí Sarroca, Borjas, Magallona, Sitges y Foix, fóren, no sens marcada oposició en son principi, aprobadas per las corts començadas en Monçó en 1383 y termenadas en Fraga en 1384.



En un principi, los homens de Vilanova y Cubellas se resistiren contra tal violació de privilegis y contractes llegitimament celebrats; y en 22 de Octubre de 1379, sens dupte al tenir noticia de la donació en son dany otorgada, requeriren per medi de sos Jurats al Batlle real que los amparás contra lo que intentás fer lo donatari. Mas no habent produït lo desitjat efecte aquesta requesta, y no trobant, sens dupte, apoyo en qui los hi-debia prestar, tractaren de fer lo mes lleugera possible la carga que no podian sacudir; y al efecte presentáren á la Reyna dona Sybila, pera que los recomanás á son germá, uns capítols que fixásen de una manera clara llurs drets y obligacions respectivas; quals capítols ab las respostas que sobre cada una feu recaure En Bernat de Forciá, son com segueixen.

«Primerament: que placia al dit Sr. remetre als dits «homens totas penas y delictes, civils y criminals en que «haguéssen incorregut per cualsevol rahó. — Plau al M. «Bernat. —

«Item: que placia al dit Sr. que no puga forsar los Pro- «homens de ningun servey forsat, ne maltractar, ne metre «á fermansa, ne los puga demanar mes censos, ni quistia ó «talla ni ningunes altres servituts sino aquellas que lo «Sr. Rey prenia sens altre ajustament.: — Plau á la dita «Sra. que M. Bernat son Frare haje aquells drets en los «dits Prohomens, que lo Sr. Rey y habia avans de la dona- «ció per ell feta y no mes.

«Item: que lo dit Sr. sie tingut de servir als dits Proho- «mens tots privilegis y franquicias que lo Sr. Rey los habia «fet. — Plau á la dita Sra. exceptat aquells que sien contraris «á la donació feta per lo Sr. Rey.

«Item: que lo dit Sr. sie tingut de metre un Batlle en lo «dit Castell, aquell que per los Jurats é Concellers de dit «Castell será elet, habentse de mudar de tres en tres anys «en aquella manera que lo Sr. Rey solia fer, segons privi- «legi los habia concedit. — Plau á la Sra. Reyna que sie «servat segons tenor del privilegi y en la forma que dit «Sr. Rey acostumaba.

«Item: que lo dit Sr. no puga posar Procurador ni ningun «que tinga poder seu en lo dit Castell que sie home de Vi- «lafranca del Panadés. — Respon la Sra. Reyna que seria «molt restrenyer lo poder del dit M. Bernat, porque nols es



«honest de manarho, car pensar podeu que M. Bernat hi  
«posará procurador que sie placent é profitós á la terra.

«Item : com lo dit Sr. hage comprat del honrat en Pere  
«Desvall lo tossol del dit Castell, é sia ver que lo dit tossol  
«se paga per lo servey que s' fa en la fábrega del dit Cas-  
«tell ; en la dita fábrega nos hage fet servey molt temps ha:  
«que placia al dit M. Bernat fer remourer tot contracte que  
«leix é remeta als dits Prohomens tot lo tossol de temps  
«passat.— Respon la Sra. Reyna ques certificará lo tossol  
«degut á quina quantitat munta; é farals fer tal gracia que  
«ells ne seran contents. Pero de present lo M. Bernat remet  
«als homens seus propis lo dret á ell pertanyent per lo dit  
«tossol de cinch anys graciosament.

«Item : com lo dit tossol no sia de tot ben dar, que placia  
«al dit M. Bernat que elija un bon Jurista, ó dos, qui oides  
«las rahons dels dits Prohomens fassen Justicia sobre lo dit  
«tossol en lo temps esdevenidor, é que sien tinguts de pa-  
«garlo en aquella forma ques feya en temps passat.— Respon  
«la Sra. Reyna que assignará un bon sabi que regonega  
«llur dret.

«Item : com los dits Prohomens haguessen comprada la  
«Jurisdicció criminal del Castell de la Geltrú per preu de  
«deu mil sous, y lo Sr. Rey hagués fet privilegi dels dits  
«Prohomens que aquell qui seria Batlle seu en lo dit Cas-  
«tell de Cubellas hagués á regir la Jurisdicció del Castell  
«de la Geltrú, é que los dits Prohomens del Castell de Cu-  
«bellas haguessen la mitat dels emoluments que eixirian  
«de la Jurisdicció del Castell de la Geltrú : Que placia al  
«dit Sr. que aquell Batlle que regirá la Batllia del dit Cas-  
«tell hage á regir la Jurisdicció del Castell de la Geltrú : é  
«que lo dit Batlle sie tengut de donar é de respondrer als  
«dits Prohomens del Castell de Cubellas la dita mitat.—  
«Diu la Sra. Reyna que fassen fé de la compra allegada é  
«provehirlos á fer Justicia.

«Item : que placia al dit Sr. que lo dit Batlle regesca axí  
«mateix la Jurisdicció de las Quadras del dit Castell de  
«Cubellas, é que lo dit Batlle sie tingut de pendrer per  
«Assessor aquell que los Jurats del dit castell li dirán.—Diu  
«la Sra. Reyna restrinjiria molt lo poder de M. Bernat sils  
«era otorgat : Pero dehuen pensar los dits suplicants que  
«M. Bernat farà regir los dits lochs per Batlle é Assessor



«bons homens é de bona fama quils tendrán en pau é Justicia.

«Perçó lo dit Sr. M. Bernat vistos per ell y llegits los dits «Capítols y cada un dells, los llohá, aprobá, ratificá y confirmá, prometent aquell ab sas respostas cumplir y servir, «y contra ells no fer ni venir per qualsevol causa ni raho». En poder de Arnau Matons notari de Vilafranca als 3 de Mars de 1380.

Quatre anys després de aixó, la possessió presa per Forciá queda robustida, com dit habem, per la aprobació donada per las Corts de Monçó—Fraga; y en 12 de Agost de 1385 trobem que aquell firmá á poca á los homens y universitats de Vilanova y Cubellas, de 300 florins que aquestos li habian entregat en satisfacció de alguns de sos drets Senyoriais.

Poch temps li durá á lo cunyat del Rey En Pere la possessió del Senyoríos de que aquest li feu donació; puig, mort lo dit Rey en 5 de Janer de 1387, son fill y successor En Joan 1.<sup>r</sup> «lo Cassador» se ensanyá greument contra sa madrastra dona Sybila, á la cual prengué en son propi castell de S. Martí Sarroca ab varios de sos partidaris y confiscá los bens de tots, donantlos á sa muller dona Violant.

Consecuent á esta donació, consignada per nostres historiyres, trobem que á la data de 20 de Janer de 1388, en Vilafranca del Panadés, «habent refrescat al Rey sa muller «la Reyna dona Violant, que encara que lo Rey En Pere, «pare del dit Sr. Rey En Joan, habia concedit un privilegi «á la universitat del Castell y vila de Cubellas de poder «descarregar Blat, Vituallas y altres mercaderías, que es «de data de 20 de Janer de 1340. No obstant, los oficials «Reals no ho permetian desde que habia posseit lo dit castell y vila Bernat de Forciá, ab lo motiu de que era separat «de la Corona Real, suplicantli per esto, manás observar lo «dit privilegi y de nou concedirli per major cautela. Y considerant lo dit Sr. Rey, que encara que lo dit Castell y «Vila fos, com era á les hores, de dita Sra. Reyna dona «Violant, empero com esta fos una mateixa cosa ab lo dit «Sr. Rey, no apareixia, per esto, separat de la Corona Real: «Perçó lo dit Sr. Rey llohá, aprobá, ratificá y confirmá y de «nou concedí lo dit privilegi». Sa data en Vilafranca del Panadés.



Y axi mateix trobem, datat en Barcelona als 3 de Mars de igual any 1388, altre privilegi concedit per lo mateix Rey En Joan 1.<sup>r</sup> als Jurats y homens del castell de la Geltrú «á intercessió de la Sra. Reyna dona Violant muller «sua, Senyora dels Castells de la Geltrú y Cubellas, pera «que poguessen llibrement portar y descarregar Blat, Vi- «tuallas y altres cosas prohibidas en lo dit Castell y platjas «marítimes de aquell, de la mateixa manera que ho podrian «fer los de Vilanova de Cubellas».

Los homens y universitats que 'ns ocupan, sempre en la bretxa vigilants á la defensa de llurs franqueras y drets no deixáren de protestar de forsa al prestar juramen tal procurador de dona Violant en 1387, al presentarse á pendre possessió en virtut de la nova donació que, anulada la primera feta per lo Rey En Pere, feu de ditas universitats en Joan 1.<sup>r</sup>; mas no portáren mes avant sa oposició, sens dupte per considerar que, segons se diu en un dels privilegis derrerament extractats, com dita Reyna fos una mateixa cosa ab lo dit Sr. Rey, no apareixian per açó separat de la Corona Real los Castells y vilas de la Geltrú, Cubellas y Vilanova: y en realitat, segons apar per las tres absolucions de totas penas y deutes que trobem fetas per la mateixa Reyna en favor dels homens y universitats de quins tractem, en los anys 1392, 1401 y 1413, no 'ls debia vexar molt.

Emperó quan mes tart la mateixa dona Violant feu donació de los llocs que n's ocupan á Grau Alemany de Cervelló (a), sos habitants cregueren arribada la hora de tornar á lluytar per sas trepitjadas franqueras y llibertats.

Començaren per requestar formalment en presencia de notari y testimonis, collocats en un dels portals que donaban entrada á la Vila de Vilanova, los batlles de la mateixa y de Cubellas Barthomeu Totesans als 27 Decembre de 1415, á lo mateix Grau Alemany de Cervelló pera que se abstenqués de pendre la possessió que volia de dits llocs, y protestá de la que apesar de axó tal vegada prengué, vista la insistencia de aquell. Y presentantse luego al Rey Don

---

(a) Gobernador general de Cathalunya en temps del Rey En Martí, y membre del govern interí establert á la mort de aquest para regir la Nació mentres durés lo interregne.



Ferran, dit de Antequera, previa formació sindicat al efecte, invocaren lo compliment de tant repetits privilegis y promesas ab tans esforços y sacrificis de sos antecessors obtinguts, y conseguiren que lo ellegit de Caspe, reconeixent la justícia de sa demanda, los facilités unas Lletres dirigidas á dona Violant pera que donás llicencia als homens de Vilanova y Cubellas de fer Sindicat al objecte de manllevar diners pera redimirse del poder del dit Grau Alemany de Cervelló.

Lo dirigirse lo Rey á dona Violant fa sospitar que no seria enagenació perfecta la feta per la mateixa en favor de Grau de Cervelló; pero sia de aixó lo que s' vulla, segons consta de acte en poder de Joan Nadal, notari de Barcelona, als 17 de Janer de 1415: «Pere Mas y Pere Ibern, del terme «del Castell de Cubellas, en noms propis y com á enviats y «destinats de paraula per estas cosas per la universitat del «dit Castell y tot son terme, en lo qual y en la vila de Vila- «nova de Cubellas, constituïts dins la casa de Francisco «Ferré, ciutadá de Barcelona, que era en lo cap de la plassa «de Santa Ana, en la qual casa habitaba la Sereníssima «Sra. dona Violant, viuda del Sr. Rey don Joan, y trobats «en una cambra de la qual la Sra. Reyna acostumaba jau- «rer, agenollats primer los dos dits enviats, diguéren á la «dita Sra. Reyna en presencia de algunas personas aques- «tas paraulas = «Senyora, la vostra mercé» y en continent «respongué aquestas paraulas: = «Encara me entrats en la «Cambra, exiisme de la Cambra»: Y á las horas replicant «los dits enviats, digueren = Placius, Senyora, que aques- «ta lletra vos sia presentada:» Y la dita Senyora respon- «gué: = «Exiume, é anávosne en mal viatge, anávosne «en mals anys». Y á les hores retrocedint los dits dos «enviats y arribant en lo portal de la dita Cambra, re- «questáren al notari avall escrit los llevás acte de las «respostas de la dita Sra. Reyna y llegís dit Notari, com de «fet llegí, devant dos testimonis, unas lletres del Sr. Rey «D. Ferran dirigidas á la Sra. Reyna Dona Violant, pera «que donás llicencia als homens de Vilanova y de Cubellas «de fer sindicat á efecte de mallevar diners pera redimirse «de Grau de Cervelló qui estava en possessió de Vilanova «de Cubellas en virtut de una donació li habia fet la dita «Sra. Reyna dona Violant contra los Reals Privilegis ab los



«cuals son dits llochs inalienables é inseparables de la «Corona Real.»

No s' desanimarian per axó los homens y universitats que n's ocupan, sino que despres de haber protestat, en 10 de Febrer de 1416, los Jurats de las ditas universitats contra lo mandato de prestar jurament al Batlle nomenat per lo mateix Alemany de Cervelló, acudiren novament al Poder Real, y lograren que aquest, exercit ja per lo Rey D. Anfos V, y lo Fisch, fent causa comú ab los síndichs dels castells y vilas de Geltrú, Vilanova y Cubellas, seguissen qüestió ab lo dit Grau Alemany de Cervelló, la cual termenà per reincorporació dels dits llochs á la Corona, mitjensant la entrega que li féren de 12.000 florins, habent estat, mentres tant, los dits Castells baix lo segrest del Batlle General de Catalunya, lo qui habia autorisat á las ditas universitats pera pendrer á violari la espressada quantitat y es á lo que se habia negat Dona Violant, á fi de redimirse del poder de aquell. Axí se despren dels actes de llohació y aprobació de lo obrat per lo dit Batlle Real, Pere Basset, mentres durá lo segrest, fetas en Valencia per lo Sr. Rey D. Anfos y per lo dit Grau de Cervelló á la data de 10 de Janer de 1418.

Y que real y verdaderament habia tingut efecte lo manllevament á violari dels dits 12.000 florins per la redemció tan desitjada, ho proban lo extens privilegi datat també en Valencia als 10 de Setembre del any 1417, autorisat per lo notari del dit Sr. Rey D. Anfos, Pau Nicolau, y la declaració del mateix Rey dictada en Barcelona als 27 Mars de 1419, cuals, encare que comprengan extrems, no del tot pertanyents al punt concret que motiva lo present Bosqueig, per lo interés intrínsech que ténen y relació que ab lo dit punt no deixan de guardar, vas á transcriure.

En lo primer, lo dit Rey D. Anfos «attenent á la gran «fidelitat dels homens de la universitat de Vilanova y dels «Castells de Cubellas y de la Geltrú, termes y territoris de «aquells, y senyaladament del servey li feyen de aquells «12.000 florins de or d' Aragó valents 132.000 sous en ajuda «y subsidi de la recuperació y recobro que lo dit Sr. Rey intentava fer de Vilanova y del Castell de Cubellas, y encare «per títol de nova adquisició del dit Castell de la Geltrú á la «súplica que per part de dits homens y universitat de Vila-



«nova, Castell de Cubellas y Geltrú fonchli presentada  
«contenint en substancia los capítols avall escrits, se serví  
«dit Sr. Rey decretar lo que al peu de cada un de ells se  
«dirá, los quals capítols en substancia ab sos decrets un  
«despres de altre son com segueixen.

«Primerament: que dit Sr. Rey per ell y sos successors  
«se dignás llohar y aprobar, ratificar y confirmar y de nou  
«otorgar á la Universitat, Carllans é Singulars de Vilanova,  
«Castell de Cubellas y la Geltrú y á llurs hereus y succes-  
«sors tots y cualsevols privilegis, llibertats, concessions,  
«inmunitats, Sentencies, Declaracions, bons usos y altres  
«rescrits, possessions y provissions Reals, aixi en universal  
«com en particular, ó en altre cualsevol manera donats,  
«llohats, aprobats á las ditas universitats y singulars, y  
«expressament los privilegis, gracias, concessions, provis-  
«sions, sentencies, Declaracions y rescrits á las ditas uni-  
«versitats de Vilanova y Castell de Cubellas y á llurs  
«singulars donats per lo Senyor Rey D. Jaume 1.<sup>r</sup>, D. Jau-  
«me 2.<sup>n</sup>, Nanfos ters, D. Pere ters (\*) y don Joan, contenints  
«entre altres cosas que no poguessen esser alienats ó sepa-  
«rats de la Corona Real de Aragó ni del Comptat de Barce-  
«lona.

—«Plau al Sr. Rey tant quant disposaran que la separació  
«ó alineació nos puga fer.

«Item: que sens perjudici dels dits privilegis sian units  
«é indisolublement incorporables ditas Vila, Castells, ter-  
«mes, territoris, quadras, ab totas sas rendas, Jurisdiccions  
«altas y baxas, Civils y Criminales, mer y mitx imperi y tota  
«altra de cualsevol naturalesa ó especie sia, y alous, feus,  
«servitus, potestat, drets, seynorias, molins, forns, fruits,  
«emoluments, officis, escribanías, cridas, corredorias y  
«altres cualsevols coses, homens y donas, á la Corona Real  
«de Aragó y al Comptat y ciutat de Barcelona, de manera  
«que las ditas universitats y singulars de aquells entre los  
«altres beneficis y gracias que gaudien, de les hores en  
«avan gosássen també de tots y cualsevols privilegis, fran-  
«queses, llibertats é inmunitats, gracias, favors, preroga-  
«tivas y bons usos de la dita ciutat de Barcelona.

---

(\*) Los dos en Catalunya, pero cuarts en Aragó y en la historia general, en cual sentit los hem també nosaltres designat avans.

TEODORO CREUS.

(Acabará.)



## GUILLEM D'ALENTORN.

(CONTINUACIÓ.)

—¡Ay baronesa! no podria ab ell esser may felís estimant com n' estimo un altre, que si be de posició no tan bona te lo bastant pera 'l que jo necessito.

—¿Qui es aquest? algun senyor de terme rónech ó algun patje, ó algun... ¡ah!—exclamá tot desseguit, posantse la ma al front com aquell que li acut á la pensa una gran idea.

—Blanca, comprenent qu' ella ja l' habia entés, restá muda y prompte, plena de coratje, pero fingint un sorris sarcástich, seguí dihent:

—Tot ho comprench, estás enamorada d' En Guillem, lo del escándol la nit de mon... ¡veyeu! Sens dupte ton amor naix d' aquells rétols que per tot portava. ¡Ah Blanca! los dias de Magalona han passat ja; olvida 'l de bon grat qu' aixís ton pare t' estimará, puig que de lo contrari haurás de ferho á la forsa, y si tant m' obligas te diré que 't fasses cárrech de no veurel may més perque 'ls ponts del castell no s' alsarán jamay pera donarli pas.

La noya no va contestar paraula, y treyent de sa cartera 'l mocador, va aixugarse las llágrimas que lo dit per sa madrastra li va fer davallar de sas parpellas.

D' est modo, tot plorant, varen arribar al castell, y per una mirada que Beatriz doná á son marit, conegué est que ab la noya s' habia parlat ja del casori, pero quan aquest se va enterar de que Blanca no volia á En Artur sino á En Guillem d' Alentorn, va irritarse de tal modo que cridant deya, li pareixia impossible qu' una filla d' ell estimés á un home que va donar lloch á que 'l joch-partit acabés com ho va fer, sens respectar sisquera qu' era á casa d' un altre.

Passá temps d' acó, y En Artur feya sovintet visitas als senyors del castell que li habian promés la ma de Blanca y ell n' estava ben content perque la donzella era hermosa, y encara que 'l cor d' ella era d' En Guillem, no 's de-



turava devant d' aquestos petits escrúpols de noya, segons ell s' expressava, puig qu' un cop casats, al veure 'l bon tracte que li donaria, no podria menys qu' acabar per estimarlo ab passió, del mateix modo que 'l colomet qu' ha estat arrebatat de sa parella no tarda en acceptar ab gust, despres del soptat aïslament en que 's trova, 'ls obsequis d' algun altre de sos companys de presó.

Ab tot, Blanca 's conservá ferma en son amor á Guillem d' Alentorn, y Beatriz ab no menys firmesa junt ab son marit Ramon de Vall-llebrera, estavan empenyats en que tenia de casarse ab Artur de Beziers, aprofitant per açó 'ls dias de las festas generals á tot lo comtat ab rahó del enllás de la filla d' Armengol ab lo rey d' Aragó.

Blanca haguera desesperat ja de sa sort si sa aymada doncella Anarda no li hagués promés que confiant ab ella y en la Verge de Castell-llebre sortirian ab plaher d' aquell pedregal qu' á sa marxa s' oposava.

Blanca va semblar que 's sossegués un xich.

### CAPITOL VIII.

#### GUILLEM D' ALENTORN EN LA CASA DEL SENYOR DE VALL-LLEBRERA.

Habia Anarda promés á sa senyoreta fer per ella tot lo que pogués fins arribar al cim de sos desitxos, y pera comensar ja la tasca que tan plena de bon zel s' habia emprés, sortí una tardeta, y camí d' Alentorn fent via, arribá al castell d' En Guillem, al quí trová que s' en anava á donar un passeig ab uns quants de sos més fidels capitans. Mes com conegués que Anarda tenia que parlarli, va dirlos que comensessin á caminar qu' ell prompte 'ls atraparí y farian lo rest del passeig en comú.

Enterat que fou fins de los mes petits detalls de lo que al castell de Vall-llebrera pertanyia, restá Guillem pensatiu un bon xich, fins que, sortint d' aquell estat de congoixa, digué ab to imperatiu:

—Anarda, fes sapiguer á ta senyora que demá á las deu del matí estaré en son castell pera parlar ab en Ramon que, si 'm deixa lloch á explicar, no puch menys que creure que 'l convenseré.



—¡Ay, senyor Guillem, que 'n va d' errat! En Ramon quan sápigá que es sa mercé qui 'l demana no voldrá obrir-lo; contestá Anarda.

—M' obrirá, perque del que 's diu de mí per tot l' entorn ne vull una satisfacció, y 'l que no tem los panarts moreschs no te que tenir por d' escometre un castell de obra nova pera pendre, com de las urpas d' un esparver, la pobreta au que sacrificar se vol per desagraviar á una madrastra.

—¡Per Deu, senyor! ¡tinga sa mercé compte que...!

—Vesten, digué interrompent ab fort crit á la donzella, —vesten, y digas á Blanca que demá á dotz' horas de la nit un trovayre cantarà demunt los enderrochs dels voltants de sa cambra y que allavors obri la finestra, puig jo li faré sapiguer d' un modo ó altre lo qu' ab son pare s' haurá tractat al dematí. Anarda, adeu.

Açó dit, feu empendre Guillem á son poltro un trot llarch y prompte desaparegué de la vista de Anarda; eixa á pas seguidet marxá envers lo castell, y al esserhi ho contá tot, com es de suposar, á sa senyora.

Quan comensá á ferse fosch arribá Artur de Béziers al peu del casal dels senyors de Vall-llebrera hont descabalca, y pujant dret á dalt com qui es á sa casa, trová á Blanca en un replá de la escala que mitj il-luminava la claror d' una lluerná que hi habia, y aprofitant l' ocasió va ferli present qu' eran promesos y que prompte 's casarian, á lo qu' ella no pogué passar per altre que contestarli aixís:

—Noble sou, Artur, de naixensa, y bo es qu' acrediteu esserho també fent accions nobles: lo que vos voleu de mí es impossible; primer la primavera no enmantellará de vert los prats ni 'ls esmaltará ab floretas de variats colors, ó be 'l Segre torcerà sa corrent que jo esser capás de trencar lo qu' á En Guillem he jurat, y si vos, com vos crech, teniu prou juhi per compendre la situació en que 'm poseu ab vostres repetits prechs, me deixareu d' una vegada tranquila plorar un amor, si 's vol impossible; y si sou cavaller, y mostreu l' escut de vostra casa per tot, comenseu cumplint lo que de vos puch esperar, puig no es de nobles sacrificar una donzella.

Dit açó, baixá l' escala tant depresseta que dava por de que no caygués, tot pera fugir mes desseguida de la vista



d' En Artur, que restá aquella nit tot pesarós y va retirar-se á Anya un poch mes d' hora que de costum, no sens haberli fet Beatriz diferents preguntas sobre son pròxim mulle-  
ratje ab Blanca qu' eran ab molta fredor contestadas per Artur.

Vingué 'l nou jorn y ja Blanca l' esguardá sospirant, puig qu' en ell se resoldria d' un modo definitiu sa sort. Anarda l' aconhortava quan un fort soroll d' armas y renills de cavalls doná á coneixer que Guillem s' acostava.

En efecte; al cap d' una petita estona, devant lo muralló del primer recint del castell, un jove acompanyat d' uns quants mes, ab richs trajos descabalcaren, y avansantse un en qui tothom coneixerá á En Guillem doná dos forts truchs ab lo cisellat pom de sa daga.

De dins van respondre y obriren, mes al véure qui era nostre jove van detenirse perque las ordres d' En Ramon eran terminants.

Guillem, ab gran impaciencia, esperava que no 'l deixessin passar pera obtenirho á la forsa, quan, dolsament sorprendentlo, digué un escuder al senyor d' Alentorn que s' avansés perque tenia permis pera enrahonar ab lo senyor de Vall-llebrera. Est estava en la sala d' armas, ahont hi havia corassas de mil menas, espasas y dagas, alfanchs y picas, gumias y llansas ab gran gust distribuïdas per l' espaciós lloch que se 'ls havia senyalat, quan un patje alsant lo feixuch tapis que de cortina servia, anunciá la presència d' En Guillem d' Alentorn.

—Pot entrar, digué En Ramon, mentres en una rica cadira de brassos enmotllurats s' assentava.

—Al moment torná 'l tapis á baixarse y 'l senyor d' Alentorn restá devant del pare de s' aymia. Est interrogantlo digué:

—¿A qué veniu?

—Vinch á cercar una satisfacció...—respongué ab fingida calma en Guillem.

—Jo la espero de vos,—contestá Ramon de Vall-llebrera

—jo sols so l' ofés.

—Ningú mes que jo, y permeteu que m' espliqui: si es cas que voleu ferho vos avans, parleu, sou á casa vostra.

—Tinch una filla que molt estimava y qu' avay, ab vergonya ho dich, gayre be no estimo y vos ne teniu la cul-



pa, l' heu fet esser descreguda á son pare y est la ha mitj aborrida, porque 'l fill qu' al pare no creu es un mal fill, pero ab tot, ella podria tornar á obtenir mon amor si vos voliau, si deixant corre vostre interés...

—Per Deu, Ramon, no parleu d' interés que la sang me bull,—digué Guillem, interrompent sas rahons.

—Es qu' ell es lo que 't fa neguitejar; l' esperansa de juntar á ton senyorio 'l meu.

—Ramon, escolteume: jo si estimo á vostra filla, vull á 'n ella y no lo terme vostre; jo estimo á Blanca com no es capás ningú d' estimar; si al mon real la miro veig en ella un ángel en la terra que m' ayma, y si en ma perturbada imaginació en somnis la oviro, veig un ángel en lo cel que 'm beneheix; puríssim mon amor com l' ayre d' aquesta encontrada cap interés lo nostre cor uneix, sols lo mes sagrat jurament fet demunt lo fossar d' una morta!

—Calla, y no parles aixís que ta boca verinosa fa com lo roser, que mostra sas gemadas flors y escondeix las punxas que forta fiblada donan al novici en cullirlas, pero á mí que soch ja vell, no se 'm pot dir en melats termes lo qu' á un altre: aixís, uillem, retireuvos: es l' últim jorn qu' en est castell entrau y primer ma filla será monja que casada ab vos. Adeu siau.

—Adeu, Ramon; molt fonda y fosca hauria d' esser la presó en que tanquesséu vostra filla pera que no pugui baixarhi y tréurela en Guillem senyor d' Alentorn.— Y alsant la cortina de la porta marxá ab no poca depressura, mentres En Ramon en sa cadira restá pensant en lo que habia de fer pera assegurar á Blanca.

En Guillem, al esser á Alentorn, escrigué en un pergami, ab tots los detalls, lo parlat ab lo pare de Blanca, y al esser ja fosch y al ferse per las campanas del castell de Vall-llebrera la senyal de mitja nit, un trovayre que no era altre qu' ell mateix, cantá una cansoneta á s' aymada, mentres tot apleret s' obrí la finestreta de la cambra d' aquella y no ben oberta era quan una sageta entrant en l' habitació fou portadora del pergami 'hont escrit hi era lo diálech al matí tingut entre 'ls senyors d' Alentorn y Vall-llebrera.

Blanca, á la claror d' un raig de lluna que per l' entreovert finestró passava, llegí dos y tres voltas la carta d' En Guillem y l' endemá, quan ne fou ben enterada, seguint sas instruccions la cremá.



CAPITOL IX.  
PARE Y FILLA.

En Ramon de Vall-llebrera lluytava ab sí mateix; per un costat volia castigar á Blanca per sa desobediencia y per l' altre temia ferho perque no veyá motius prou grans pera obrar aixís, com no fos que seguint lo primer camí donava gust á sa muller.

Atesas eixas consideracions que 'n lo pensament d' En Ramon se bellugavan, va creure del cas cridar á Blanca d' una vegada y escoltar de sos llabis lo que fins alashoras habia sabut per boca dels altres, y á est fi una nit, mentres en la sala de costura treballava un rich tapis, s' hi presentá y fent qu' Anarda sortís, parlá á sa filla d' eix modo:

—Blanca, si fins avuy en mí has vist mala cara y per compte de festas t' he donat reganys, es degut á que t' has oposat á que ma voluntat se fes, pera que jo no pugui seguir d' aquest modo respecte á tú necessito escoltar de ta boca... y contesta sens embulls á mas preguntas. ¿Estimas á En Guillem ó á En Artur?

—¡Ay, pare ben volgut, no m' ho pregunteu, si ja ho sabeu! ¿Per que us gaudiu en mon sufriment? si es cas ho repetiré; jo aymo de tot cor á En Guillem, pero si altre cosa vos voleu de mí parleume, que vostra oposició á que m' hi enmaridi ha de tenir un fonament y si es prou fundat, l' oblidaré.

—Molt haig de fer per no perdre la calma; escolta, filla dolenta,—li digué, mentres agafantla per lo bras d' una revolada l' obligá á sentarse en una cadira—si jo m' oposava primer á tos amors ab en Guillem no era per altre motiu que perque jo, que sols desitxo ton ben estar, volia donarte un espós digne de tú y no un miserable: despres me vaig sostenir ab mes empenyo en esta opinió perque Beatriz va proposarme ton enllas ab son parent Artur, y per fi tot lo que pugués tenir pera mí encara un xich de valer En Guillem, desde 'l joch-partit aquell me pareix cosa repugnant; per acó l' he tret de casa y malestruch si goses entrarhi per res jamáy, qu' encara que fos agonitzant, l' odi que li porto 'm donaria prou vida pera alsarme y enfonsar en son pit fins al pom aquesta daga.

—¡Per Deu, pare estimat, no volgheu ma mort! diguéli Blanca, sanglotant y ajenollantse als seus peus. Vos ho de-



m'ano per la meva mare que ara ab tot y esser al cel pateix com jo en mon sufriment!

—Blanca, no 'm parlis de la teva mare que 's l' únich cas de tocar mon cor... y sols dech pensar en lo present.

—Y aixís s' ha de fer,—digué Beatriz, que de vora la porta tot ho havia escoltat,—¡ahont s' ha vist qu' una noya no cregui als seus pares! Mira, Ramon, es necessari del tot pendre una séria determinació respecte á Blanca, y encarantshi va dirli:—ja que no vols l' espós que 't proposem nosaltres te tancarem en qualsevol monastir y pot esser aixís entremitj de creus y xipessos oblidarás al d' Alentorn ó lo que 's mes fácil ell á tú casantse ab alguna altra, y quan açó arribat sia, tornarás al castell, ahont ningú deixarà floretas á tos peus puig serás vella y...

Blanca, interrumpintla, no pogué menys qu' exclamar:

—¿Y vos qué sereu? Morta; y en l' altre mon haureu donat compte de lo qu' en aquest m' heu fet patir y feu patir al ensemps al meu pobre pare.

—Tanca aqueixa boca,—va dirli ab tó d' amenassa En Ramon,—y demá dormirás ja en lo claustre.

—¡Tingueu pietat de mí, Deu Nostre Senyor!—exclamá alsant los ulls al cel, Blanca,—ha vos encomano ma sort.

Dit açó caygué plena de gran dolor sentada en sa cadira, y quan torná altra volta en si restá un poch mes tranquila, puig que l' esguart de son pare y madrastra s' habia cambiat per lo de sa bona donzella Anarda que, plena d' afecte per ella, li deya:

—Senyoreta, assossegueuvos; tot anirá bé; josocho quitinch d' acompanyarvos y molt será que no trovi un medi de poderho fer sapiguer á En Guillem; pero açó no podrá esser fins que estiguem al lloch senyalat per vostre pare, puig que tement que per aquí no s' escampés la nova no voldrá dirho fins l' instant mateix de la marxa.

—¡Deu ho vulga!—contestá Blanca, sens parar son plor.

Al cap d' un ratet Anarda va ajudarla á despullar, puig ella en son dolor no podia sostenirse.

A la matinada tant era lo cansada que 's trovava que se 'n dormí.

(Continuará.)

JOAN MALUQUER.



## UN BALL DE CEMENTIRI

(LLEGENDA RUSSA.)

Es precis respectar als morts.

Una casamentera aná á casa den Jacob Stheline y li digué:—Teniu un fill que te ja edat per á acomodarse: conech una noya que té mil rubles de dot y es á propósit pera al vostre fill.

Lo pare omplí 'l vas de la casamentera del esquisit varenonka que sa muller havia posat demunt de la taula, y li oferí en senyal de que quedava acceptada la oferta y clós lo tracte.

Al endemá, las duas familias se presentaren recíprocament los nous promesos y senyalaren dia per á la boda.

Fou divertida en estrem. Hi assistí 'l Tane en persona, concorrenthi ademés una munió de donzellas hermosíssimas, de rossa y rissada cabellera, vestidas ab gipons vermells, cotilla de drap de plata y bota de tafilet de diversos colors. La tenora y la balalaika acompanyaren ab sos festius sons la bulliciosa dansa.

Entrada la nit, tots plegats martxaren acompanyant als nous casats á casa sehua. Mes era tant lo que 'ls vells havian begut y tanta la alegria que entre 'ls jóvens regnava, que al passar per devant del cementiri ni deixaren las donas de fer gatzara, ni 's cuydaren los homes de llevarse la gorra.

—Pareu de cantar, los digué 'l sacerdot; es precis respectar als morts!

—Al diable 'ls morts! ¿Qué se 'ns en dona de una pila de cadávres que se están pudrint? Deixemse de cavorias y visca la broma!

—S. Nicolau fasse que 'l senyor vos perdone aquesta irreverencia.

—Apa, minyons: qui m'acompanya? digué un: dem un tom de ballas per dintre 'l cementiri, y Satanás, si 'n sab, que vinga á tocarnos la balalaika.—



Al sentirho, tothom cap á dintre y vinga anarse agafant de mans. Pero, ¡oh sorpresa! de sobte aparegué en mitj de cada parella un fantasma y ab sas mans geladas agafá las de ballador y balladora que 's buscavan; y Satanás en persona aparegué per á tocar la balalaika.

A una senyal, comensá la dansa, horrible, infernal, espantosa. La ronda giravoltava ab tan vertiginosa velocitat que 'l Tane no distingia ni 'ls caps dels balladors; alló mes que un ball semblava un remolí de vent. No mes se sentian gemechs desgarradors que feyan las parellas rendidas pèl cansament.

Tot un any durá 'l ball: al cap del any pará. Lo Tane hi aná y no trová sino cadávres y un clot circular que 'ls peus havian anat obrint durant aquella dansa infernal.

Lo Tane recitá entre plors las oracions dels morts, y girantse als qui l'acompanyavan los hi digué:—Dem sepultura á aquestos infelissos puig es precis respectar als morts.—

Fácil fou aixecar las osseras, pero quant se tractá de teraplénar aquella fossa que s'havian obert, no pogueren conseguirho de cap manera.

Avuy encara, si aneu á Korobevetz vos la ensenyarán dihentvos al mateix temps:

—Es precis respectar als morts!—

A. J.



## CORRESPONDENCIA.

Girona 4 d' Octubre de 1875.

SR. DIRECTOR DE LA RENAXENSA:

Per quarta vegada l' Associació literaria de Girona celebrá ahir la solemne festa de la distribució dels premis als autors que 'ls han guanyat en sos Certámens. No cal dir que la festa d' enguany fou brillant com ho han sigut totas las donadas per l' Associació en los tres anys anteriors y com ho fou la ab que s' inaugura lo vint y tres d' Abril de 1872, diada de St. Jordi, patró de Catalunya, y aniversari de la mort del mes ilustre dels escriptors espanyols Miquel de Cervantes, mostrand axis desde son origen, l' amor ab que la nova societat literaria gironina debia mirar l' agermanat conreu d' abdos literaturas castellana y catalana, del qual han donat bona mostra los Certámens fins are celebrats. Al colocar, donchs, á un y altre costat del escut de Girona, que s' alsava sobre la taula de la Presidencia, las dos respectivas datas de la constitució de la Societat literaria y de 23 d' Abril de 1872, no fan altre, de segur, l' objecte de la actual Junta Directiva, que recordar als socis y á tots los concorrents á la festa los progressos de l' Associació y l' ample y generos esperit que sempre s' ha imposat com á regla de conducta.

Reunidas ja en nostre bonich teatro, á l' hora de costum, las autoritats y corporacions oficial y científicas al efecte invitadas y ocupadas las localitats per numerosa y escullida concurrència sobre tot d' elegants gironinas y hermosas forasteras que havian vingut á honrar las firas de l' immortal ciutat y formavan lo mes bell adorno de la festa: comensá aquesta ab lo discurs del President de l' Associació N' Enrich Claudi Girbal, qui nos mostrá tenir ben merescut lo títol de cronista de Girona, dibuxantnos ab destra ploma las circumstancias mes principals de nostra historia literaria y las figuras dels gironins mes ilustres per son saber. Seguí luego, En Jaume Brunet Roig secretari del Jurat, manifestantnos en sa ben escrita Memoria los mérits que l' Jurat havia trovat en las composicions premiadas y que l' havian mogut á donarlashi tal distinció. Succesivament y en la forma acostumada s' obriren los plechs que contenián los noms dels autors de las composicions premiadas, essent estas llegidas per sos autors ò bé pels socis que en ausencia d' aquells havian sigut solicitats pera llegirlas per la Junta Directiva y terminant l' acte ab la consabuda crema dels noms dels autors de las composicions no premiadas y ab lo discurs de gracias encarregat enguany al Vice-president En Joseph M. Pellicer. Los assistents mostraren ab sa sostinguda atenció y ab sos aplausos lo bon acert del Jurat y lo satisfets que quedaren de tan notable festa.



Resultaren autors de las composicions premiadas los següents:

(POESIA RELIGIOSA). OBRAS DE CHATEAUBRIAND.

PREMI. En Joan Baptista Ferrer.

1er. ACCESSIT. En Salvador Genís.

2on. ID. En Felip Pirozzini y Martí.

(ROMANS DE COSTUMS). ROSELLA D' OR.

PREMI. Sra. María Mendoza de Vives.

1er. ACCESSIT. En Francesch Ubach y Vinyeta.

2on. ID. Lo mateix.

(MEMORIA HISTÓRICA) MEDALLA DE PLATA.

PREMI. N' Anton de Bofarull y Brocá.

(BIOGRAFIA). «ROMA, DESCRIPTION ET SOUVENIRS.»

PREMI. En Joseph Pella y Forgas.

CORONA DE PLATA.

PREMI. N' Isidro Reventós Amiguet.

PENSAMENT D' OR ESMALTAT.

PREMI. N' Anton Alcalde Valladares.

(ROMANS HISTORICH). JESAMI DE PLATA.

PREMI. En Joan Baptista Ferrer.

1er. ACCESSIT. En Felip Pirozzini y Martí.

2on. ID. Francesch Ubach y Vinyeta.

(POESIA LIRICA). «CUENTOS DE SHAKSPEARE.»

PREMI. En Joseph Ametller y Vinyas.

1er. ACCESSIT. En Frederich Soler y Hubert.

2on. ID. En Jacinto Torres y Reyetó.

3er. ID. En Francesch Ubach y Vinyeta.

Felicitem de tot cor á la Junta Directiva per la lloable activitat que ha mostrat en favor del progres de la Associació, logrant assegurar ab lo considerable augment de socis, la impreción del volum de las composicions y treballs premiats en lo Certámen d' enguany, impresión tant mes difícil quant l' importancia y extensió d' alguns d' aquestos li donará proporcions mes que regulars, y esperem continuar mostrantla fentnos saborejar lo mes aviat posible á nostre pler la lectura de las bellas que contenen. La felicitem tambe per l' éxit del Certámen, al qual han concorregut autors de tanta nota com l' historiador N' Anton de Bofarull, la poetisa Mendoza de Vives y 'l popular cultivador de nostre teatre En Frederich Soler y poetas y autors novells com En Joseph Ametller y En Joseph Pella y Forgas, de qual ingeni y saber esperém majors y mes freqüents mostrás.



Finalment un detall interessant vingué á rodonejar la festa, y aquest fou l' obsequi fet als socis de la poesia impresa del reputat literat marsellés Mario Bourrelly, dedicada á la Associació literaria de Girona ab motiu de son Certámen, poesia baix tots conceptes digne del nom de tan notable poeta provençal.

Acabada la festa, tingué lloch en lo saló de la Fonda de Espanya un fraternal dinar, al que concorreren alguns dels poetas premiats y altres socis y aficionats aymants de conservar tan ben establerta tradició, y en lo cual se brindá pél progres de l' Associació literaria de Girona, se llegiren poesias y s' estrenyeren mes y mes los llazos d' entussiasme y bona amistat entre tots los que desitjém que ls Certámens de Girona que tan bé han sapigut atravesar las calamitosas diadas de guerra crexin y prosperin d' aqui avant abressats ab la sempre verda y florida olivera de la pau.

PREMIUM I.º N.º 1.º (En la Borsini) y Borsini.

(BIOGRAFIA) «ROMA, DESCRIPTION ET SOUVENIRS»

PREMIUM I.º En Joseph Pella y Borrás.

COFONDA DE PLATA

PREMIUM I.º N.º 2.º (En la Borsini) y Borsini.

PREMIUM I.º N.º 3.º (En la Borsini) y Borsini.

PREMIUM I.º N.º 4.º (En la Borsini) y Borsini.

(ROMANS HISTORICS) «LESAMI DE PLATA»

PREMIUM I.º En Joan Baptista Borrás.

PREMIUM I.º N.º 5.º (En la Borsini) y Borsini.

PREMIUM I.º N.º 6.º (En la Borsini) y Borsini.

(TORSIA ITRICA) «COURTES DE SHAKSPEARE»

PREMIUM I.º En Joseph Amelior y Vinyas.

PREMIUM I.º N.º 7.º (En la Borsini) y Borsini.

PREMIUM I.º N.º 8.º (En la Borsini) y Borsini.

PREMIUM I.º N.º 9.º (En la Borsini) y Borsini.

Felicitem de tot cor á la Junta Directiva per la il·lustrada activitat que ha mostrat en favor del progres de la Associació, i per la consideració que ha tinguda en el moment de socis, en la preparació del volum de las composicions y de las poesias premiadas en lo Certámen de Girona, i per la gran difusió que ha tinguda en la extensió de aquestes, i per la proporció que ha tinguda en la regularitat y en la continuïtat de las poesias que han estat premiadas, i per la il·lustrada activitat que ha mostrat en favor del progres de la Associació, i per la consideració que ha tinguda en el moment de socis, en la preparació del volum de las composicions y de las poesias premiadas en lo Certámen de Girona, i per la gran difusió que ha tinguda en la extensió de aquestes, i per la proporció que ha tinguda en la regularitat y en la continuïtat de las poesias que han estat premiadas.



## LO TRETZÉ

TRADUCCIÓ DE TH. AUBANEL.

—Deixáu, deixáu las viandas en la táula,  
deixáu, deixáu lo béure dintre 'l got:  
siáu aquí, siáu com gat que miáula  
devant d' un tros de carn que haver no pot.

No tastéu res: deixáu en hora bona,  
per mes que tinguéu fam, refredá 'ls plats.  
Vos he comptat, sòu tretze aquí en rodona,  
¡Oh gays amichs, sòu tretze ben comptats!

—Es cert, esclama la taulada entera,  
som tretze á taula, y ab aixó qué vols?  
Com mès n' hi há mès se riu, y á la darrera  
una cobla de boigs sembla tant sols!

Jo so qui á la follía terme dona,  
y 'm temen los valents en los combats.  
Riéu, riéu, sòm tretze aquí en rodona,  
oh gays amichs, sòu tretze ben comptats.

—Tal volta creus trencarne nostras riallas?  
Ets á fé meva bravament tossut!  
Ja se lo qu' es! Jo t' ho diré puig callas:  
próu es ben cert qu' encare no has begut.

Pren aquest got, trinquém, y tu abandona  
lo mal humor que dús als convidats.

—No tinch pas set! sòu tretze en la rodona,  
oh gays amichs, sòu tretze ben comptats.

—Digas, llavors qui ets, destorba-festas!  
Quin es ton nom, tas obras, qui ton Dèu?  
—Jo sò la Mòrt, y vaig segant las testas!  
Darrera 'ls vius camino y cap me veu.

Jo duch la por, lo goig, los plahers d' estona,  
y 'm presento, sens ser dels invitats,  
quan ne veig assentats tretze en rodona,  
y vosaltres sòu tretze ben comptats.

—Ets tu la Mort?... jo estich content de serhi!  
crida un jove que enlayre tè lo got.



De tu me n' han parlat ab tal misteri  
Fet tants esparveralls... y es farsa tot!

Vina si may me veus en taula bona  
per posar de costat los nostres plats.....

—¡Atúrat! que sòu tretze en la rodona:  
tu fatalment fas tretze ben comptats.

Com un rahim, que tomba de la soca,  
quan li trenca la torca 'l podador,  
lo got tot plé li escapa de la boca,  
y súa 'l jove, mes ab fret suor.

—Si no vens te m' emporto? ta hora sona!—  
Y en sa espatlla 'l carrega per marxar.

—Quan seréu entaulats tretze en rodona  
Anáu alerta, que us vindré á comptar.—

DAMÁS CALVET.





## ETERNITAT DE AMOR

¡Ah! Si Satanás pudiese amar  
dejaría de ser malo.

*Santa Teresa de Jesús.*

Gentil roser d'aroma delicada,  
Tu revifas mon cor enmalaltit,  
Rebrotan tanyes al baf de t'alenada,  
Fentne d'un cor mitj ert vergér florit.

Sempre prop teu, esclau de ta bellesa,  
En lo blau de tos ulls me miraré,  
Quan la neu del hivern ja estiga estesa  
Aubadas del estiu dins d'ells veuré.

Ab quant pler tots dosets, videta mia,  
Acotaré 'l meu front prop del teu cor!  
Y al veure naixe 'l sol al puntá 'l dia  
Contarém per los sols los jorns d'amer.

Jo escolto tos sospirs, ma enamorada,  
Com armoniós remor d'arpas del cel,  
En m'ánima filtrant, afatigada  
De tant gosar d'amor se desfá en mel.

No t'apartes ja may, no m'abandones,  
Sense tu lo meu cel pert lo seu blau,  
Jo vull ser ton servent, may no 'm perdones  
Que al darme llibertat me fas esclau.

No mes viure per mi, dolsa amor meva,  
Com jo no mes per tú y seré felis!  
Quan no fou pur l'amor, á Adam y Eva  
Fins los feu por la llum del Paradís.

Errants y solitaris per la terra  
Conegueren de Déu tot lo rigor,  
La pau dolsa del cel se 'ls torná guerra,  
Fel matzinat la font dolsa d'amor!

Com la perfum que brolla enamorada  
Del fons de fresca vall al dematí  
Pera besar la llum de nova aubada,  
Així 'l bes de t'amor me besá á mi.



Si alguna boyra arriba arrossegantse  
Fins besar lo téu front de llir en flor,  
Pe 'ls esguarts de tos ulls van dissipantse  
Per tot l' ample del cel com pluja d' or.

Ab tú sols soch ditxós: veig ma estimada  
Florida primavera entorn de mi,  
Y la llum que 'm rodeja matisada  
Ab los colors del Arch de Sant Martí.

La remor de ta veu l' ànima encanta,  
Sembla un cantar d' amor senzill y dols,  
Cuan tú parlas apar que un àngel canta  
O que 'n ton cor fan niu los rossinyols.

Ensényam d' estimar pera gosarne  
Ab deliri mes gran de ton amor,  
Y aixís á mars desfets podré vessarne  
Tota aquesta ilusió que m' omple 'l cor.

Y de nit y de dia y á tota hora  
No mes seré que teu jòh amor fidel!  
En jorns de dol quan l' ànima s' anyora  
T' ensenyaré 'l camí qu' endressa al cel!

Allí tindrà ton ànima tan pura  
Vols d' angelets rendinte dols amor,  
Y 't cantaràn cançons vessant ternura,  
Y 't gronxarán en llit de porpra y or.

Desplegant amorosos sas aletas  
BeH doser te farán per reposar,  
Y 't dirá cada hú sas amoretas,  
Y 'l teu só vetllarán fins despertar.

Al descloure tos ulls al etern dia,  
Sense veurem prop teu al Paradís,  
¿Te creurias ditxosa, vida mia?  
¿Podrias esclamar, ja soch felis?

—Ja may: las nostras ànimas unidas  
Restarán allá dalt com aquí 'l cor:  
Quan finescan, bè meu, las nostras vidas  
Comense al cel l' Eternitat de amor!

EMILI COCA Y COLLADO.

7 Maig 1875.



## A LA ARTISTA SRA. URBAN

### DESPRÉS DE SENTIRLI LA ÓPERA POLIUTO

Escolta: ¿qué deu ser que quan te sento  
se calman mos dolors, y la esperança,  
perduda fá molt temps, en llunyadança,  
si no la veig sisquera la presento?

¿Ets àngel per ventura de bonança  
desterrat del sant cor? ¿Es un lamento  
ton cant, que á Dèu demana nou assiento  
prop d' ell en la divina venturança?

¿Ets l'art pot ser qu' ha pres carnal figura  
per consòl y torment del qué estasia?

Tú 'ls cors fas bategar plens de ventura,  
y al sentirne la *santa melodia*,  
ab la fé que la canta ta veu pura,  
si creyent ja no fós; creyent seria.

EDUARD VIDAL VALENCIANO.



## NOVAS

La redacció y administració de aquesta Revista s' ha tras-  
ladat al nou local que poseheix en lo carrer de la Porta-  
Ferrisa, núm. 18, baxos. Preguéem que 'ns siga á ella dirit-  
gida tota la correspondencia y periódichs de cambi.

S' ha publicat lo fascicle 27 de la *Biblioteca Catalana*, con-  
tenint quatre plechs del *Tirant lo Blanch*.

Llegim en la *Revista histórico-latina* que s' ha descubert en  
la montanya de Montjuich una altre lápida hebrea en bon  
estat de conservació.

Fora molt convenient que tant aquesta com las demés  
que hi ha encara en aquella montanya, fossen trasladadas  
en lloch apropiat pera sa conservació.

Sabem que molt aviat se publicará lo tomo de composi-  
cions premiadas aquest any per la Associació literaria de  
Gerona.

La secció catalana del Teatro del Olimpo, que s' ha fet  
aplaudir en las obras qu' ha posat en escena, n' ha de fer  
conexer algunas de novas, entre las quals, se contan:  
*Misteris d' hostal*, *Las moscas á la mel*, *La tia Maria*, *Un pis  
per llogar* y *Firas y festas*.

Creyém que nostre públich afavorirá, com se deu, aque-  
llas representacions, que poden contribuir á dar mes  
moviment á nostre teatre, que no 's distingeix pas per tal  
circunstancia.

A Vilanova s' ha reimprés elegantment lo celebrat dis-  
curs de D. Víctor Balaguer, pronunciat en la Academia de  
la Historia.



S' ha publicat á Tarragona una *Guia pera l' interior de la Catedral de Tarragona*, per D. J. M. R., qu' es un llibret curiós y de interés, y está escrit en presencia de datos fidedignes.

En las obras que se están practicant en lo que fou convent de la Ensenyansa, ha quedat al descubert lo trós de muralla romana de Barcelona demunt del cual s' havia alsat lo Palau del Arquebisbe de Tarragona. En aquestos darrers dias, s' han trovat entre 'ls murs, restos de bastant valor arqueològich. Aytals son alguns complets fragments de cornisament y fris corintio essent tot inscripció romana. La Societat propietaria del terreno, ha cedit tots aquestos objectes á la Comissió Provincial de monuments històrichs y artístichs, pera que figurin en lo museo que s' está organisant en la capella de Santa Agüeta.

Hem rebut l' agradable visita de nostre estimat company en la premsa, *El Porvenir de la Industria*, notable revista setmanal dedicada á Ciencias, Industria, Agricultura y Comers que 's publica á Barcelona, dirigida per lo conegut inginyer industrial, D. Magí Lladós y Rius. No podem menos de recomanar sa lectura á las classes socials totas, en la següretat de que á totas ha de ser profitosa la escullida col·lecció d' articles, sueltos, noticias, fórmulas y demás material que constantment publica la citada revista que, ho consignem ab orgull, es de las millors sino la primera que de la sua índole veu la llum pública en Espanya.

Coloboran en ella, además del Director, senyor Lladós, inginyers tan entesos com los senyors Manjarrés, Pascual, Vicuña, Foulon, Serra y altres; catedràtichs eminentes, cada hú en la sua especialitat, com los Srs. Manjarrés (Joseph), Monforte, Roqué y Paganí, Lluch, Lopez Sancho y Yagüe; agricultors é industrials tan competents como los Srs. Castell de Pont, Jouve-Rey, etc., etc., per lo cual no es d' estranyar la merescuda justícia, y no favor, que 'l públich en general dispensa á *El Porvenir de la Industria* que, además de las bonas qualitats expressadas, se recomana també per la part tipogràfica y per las hermosas láminas que molt so-



vint reparteix, representant màquines, vistas de fàbriques, etc., etc.

Agrahim verament la visita de tan distingit company.

---

Hem rebut de Buenos Aires lo primer número de un periódich satírich titolat: *El Sombrero de D. Adolfo*. Hi acompanyan dos magnífichs grabats. Tant en la part literaria com en la editorial se fa recomanable, per lo que li desitjem prosperitat.

S' ha estrenat en lo teatre Romea lo drama en tres actes, de D. Frederich Soler, *El cercado ajeno*. Aquesta producció, abundanta en bellesas literarias, se fa recomanar també per sas situacions d' efecte, la naturalitat de sos diálechs, lluyta de passions y l' interès sempre creixent fins arribar á l' última escena del drama. Lo públich escullit que á aquell teatre concorre aplaudeix cada nit l' obra del primer de nostres poetas dramátichs. Los senyors Fuentes y Parreño son los actors que millor entenen sos respectius papers.

---

S' han posat á la venta en dos bonichs volums, *Deu narracions*, aplech de novelas y cuentos, y *L' Avi*, cuadro dramátich; ab duas produccions de D. Joaquim Riera y Bertrán premiadas en lo certámen dels Jochs Florals d'enguany.

L' *Avi* representat últimament en un de nostres teatres alcansá un éxit brillantíssim la nit de son estreno.

---

Lo distingit arquitecto D. Joseph Oriol Mestres ha publicat la memoria que sobre *Las asociaciones, hermandades, gremios ó cofradias de constructores en general y principales obras que ejecutaron en el extranjero y en España y particularmente en Barcelona*, llegí en la sessió pública inaugural celebrada per la Academia de ciencias naturals y arts d' esta ciutat lo present any.

Recomaném aquest trevall plé d' erudició á nostres lectors; tot ell vessant d' amor patri en alt grau, nos revela una



vegada mes los coneixements que adornan al arquitecto de nostre Basilica catedral.

La *Biblioteca catalana il·lustrada* de D. Joaquim Vinar-dell ha comensat la publicació de una colecció de novel·les degudas á la ploma del conegut y aplaudit escriptor D. Joseph Feliu y Codina. La primera de aquestas, titulada *La Dida*, está basada en lo drama de aquest nom de D. Frederich Soler, aquí pertany també lo prólech que precedeix á aquesta obra.

Las fins avuy anunciadas y que anirán sortint inmediate- tament son: *Lo Rector de Vallfogona*, *Los estudiants de Tor- tosa*, *La filla del marcant*, *Lo Bruich*, *Bòria avall*, *Lo pou de Sant Gem* y *Un sañete de 'n. Robreño*.

De aquestas, obras destinadas á popularisar la literatura catalana, nos anirém ocupant en la secció bibliogràfica.

---

Se ha estrenat á l' Odeon la comedia d' espectacle en 3 actes, *La filla de Satanás*.

---

Lo diumenge 24 del passat, s' inaugura á Mataró, lo establiment fabril, qu' han construit las Societats obreras cooperativas de Catalunya. Lo de que 'ns referim es de propietat de l' *Obrera Mataronesa*, la qual ha establert ademés de la cooperativa de consums y una escola, casino y biblio- teca, anexas á l' edifici.

Molt notable es lo progrés verificat per l' indicada As- sociació, y ell marca als obrers lo verdader camí per millorar sa sort.

---

La acreditada casa de Verdaguer y Companyia ha publi- cat aqueix any, com los anteriors los calendaris, en sa ma- teria sistema americá, que tant d' éxit han vingut obtenint.



Si la indicada casa no estigués acreditada tant per las publicacions tipogràficas com per los treballs al cromó, li donarian fama merescuda la perfecció y bon gust ab que estan tirats los citats calendaris, que revesteixen una gran varietat de ricas y elegants formas, sent mes notable lo que conté en una sola plana tot lo calendari, en lo qual al entorn d' un simbólich temple egipci, están representadas totas las nacions del mon.

Be mereixen los esforços dels Srs. Verdaguer y companya un aplauso per part de tots los amants de l' art y de la producció nacional.

Nostres subscriptors nos dispensarán lo retart que ha hagut en la sortida d' aquest número y 'l que pugui haver en lo próxim, degut tot á la traslació de local de la imprenta de aquesta revista.

## TAULA DEL PRESENT NÚMERO

J. Riera y Bertran. . . . .	Discurs de D. Víctor Balaguer.—	
	Estudi. . . . .	421
Joaquim de Negre. . . . .	Algunes reflexions sobre l' article	
	«Los bons hereus.» . . . .	428
Teodoro Creus. . . . .	Bosqueig històrich. . . . .	431
J. Maluquer Viladot. . . . .	Guillem d' Alentorn. . . . .	439
A. S. . . . .	Un ball de cementiri. . . . .	446
X. . . . .	Correspondencia. . . . .	448
Damás Calvet. . . . .	Lo tretzé. . . . .	451
Emili Coca y Collado. . . . .	Eternitat de Amor. . . . .	453
E. Vidal Valenciano. . . . .	A la artista senyora Urban. . . . .	455
	Novas. . . . .	456

Estampa de La Renaxensa, Porta-Ferrisa, 18, baixos.